

עין משפט
נר מצוה

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה י.

מסורת הש"ס

גב א מ"י פ"ט מהל' נטע
רבעי ה' (ו) [נ] י סמג
עשין (קלט) [קלט] טו"ש
י"ד ס' ר"ד סעי' ד ה':
גב ב מ"י פ"א מהל'
נטע הקרנות ה' יד
סמג עשין קסג:

רבינו חננאל

(פחות) ופירות נטיעה זו
אסורין עד יום חמשה
עשר בשבט, אם לערלה
ערלה אם לרבעי רבעי.
מנא לן דכתיב שלש
שנים יהיה לכם ערלים
לא יאכל ובשנה הרביעית
יהיה כל פריה, מדקא
מסיק לא יאכל ובשנה
הרביעית, ולא מפסיק הי
ניחור, שמעתי מיהא פעמים
שכאת רביעית ואסורין
משום ערלה, כגון שנטע
פחות משלשים יום לפני
ראש השנה, והא (דחנן)
דחנן רבנן דלא כר' מאיר,
דאי ר' מאיר האמר יום
אחד בשנה חשוב שנה,
דתניא פר האמור בתורה
סתם בן עשרים וארבעה
חדש ויום אחד דברי
ר' מאיר, ודחינן אפילו
תימא ר' מאיר לא אמר
ר' מאיר יום אחד בשנה
חשוב שנה אלא בסוף
שנה כדתנן בן כ"ד חודש
ויום אחד, תחשוב לו
יום להשלים שלש שנים.
אבל בתחלת שניו, כגון
האי נטיעה וכוונתו בה
שלשים יום בעי' לעלות
לו שנה, אמר רבא ק"ו,
ומה נידה שאין תחילת
היום עולה לה בסופה,
פיר' יום שביעי לנידחת
אסורה כל היום שנאמר
שבעת ימים תהיה בנדחתה
וקימא לן תהיה בנדחתה כל
שבועה, (א) ל' יום השביעי,
ולא אמרין מקצת היום
ככולו, ואמרין מקצת היום
בתחילת נידחתה,
שאם ראתה שעה אחת
מן היום משלמת ששה
ימים אחרים וטהורה
היא, שנה שיום אחד
עולה לה (ב) בסוף שניו,

(א) אולי צ"ל דמתי שבעת
ימים תהיה בנדחתה
בנדחת כל שבעה יום כו'.
(ב) נראה דחמיר כאלו צ"ל עולה
לה בסוף שנים שיום אחד
עולה לה בסוף השנים וכו'.

ופירות נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט. דנהי לנטיעה ר"ה
תשרי לענין ערלה לאילן מיהא ט"ו בשבט כדדריש רבי
ינאי מדכתיב וזשנה הרביעית וזשנה החמישית והא דקבעי שבת ר"ה
הואיל ויאלו רוב גשמי שנה כדאמרין לקמן (דף יד.) מ"מ נפקא מינה

במאי דתשרי ר"ה לענין נטע ל' יום
לפני ר"ה דעולתה לו שנה ולא אולין
במר ט"ו בשבט למנות ל' יום
לפני ט"ו בשבט ויש הלכות גדולות
שכתוב זהס ופירות שנה רביעית
במר דפריך להו אסורין עד דנפקא
ועיילא חמישית ושזשנה הוא דבהני לא
איירי שזעמתיין כלל דאזתן שחננו
בדרישית קודם ט"ו בשבט אסורין
לעולם והחזקתיין בדרישית אחר ט"ו
בשבט שרו לאחר פדייה לאלתר
ט וזשנה"ה של אספמיא כתוב ופירי
דפרדס דשנת ארבע אסירי עד
דפריך להו:

הא א' אמרי' יום אחד בשנה
חשוב שנה. השתא לא ידע
הא דמסקינן בסוף דל' לקליטו:
בן ב"ד חדש ויום אחד. סתם
פר בן שלש דקמתי סיפא והאי
יום אחד משום דיוס אחד בשנה
חשוב שנה ולר"א ל' וכל אותו יום ל'
אין דינו לא כבן צקר ולא כפר מידי
דהוה אפלטג בסוף פ"ק דחולין (ד')

ג. וס' דליצטריך או לרביי ושמא התם שאני מדקמתי ב"ק דפרה
(משנה א) דבן י"ג חדש אינו כשר לא לאיל ולא לכבש ולא קמתי שני גבי
פר ולא לכל מילי אמרין דיוס אחד בשנה חשוב שנה דיש דברים
דאפילו מעט לעת צעינן כדמנן ב' יואל דופן (מדה ד' מה). בן
ט' שנים ויום אחד בן י"ג שנה ויום אחד בת י"ז שנה ויום אחד
דאזתו יום אחד כדי להשלים מעט לעת דבבת ג' שנים ויום אחד
פליגי תנאי בגמ' (ס' ד' מה): דלר"מ אפי' בבת שמי שנים ויום אחד
מתקדשת צדיקה לכבש ג' שלימות דמיא דיוס אחד חשוב שנה וחכמים
בזו דת' ג' ויום אחד דמננת לעת צעינן: **עגל סתם בן שנה בן**
בקר בן שתיים פר בן ג'. ע"כ בן צקר בן שנים דקאמרין היינו
עגל בן צקר ולא פר בן צקר כדמוכח בתורת כהנים גבי פר כהן
משמיס דתניא פר יכול אפילו זקן מ"ל בן אי בן יכול קטן מ"ל פר
הא כילד בן ג' כדברי חכמים ר"מ אומר אף בן ארבע בן חמש
כשרים ותימה דתנן ב"ק דפרה (משנה ג) ר' יוסי הגלילי אומר
פרים בני שנים שנאמר ופר שני בן צקר תקח למטאת וכו"ל אף
בני ג' ר"מ אומר אף שני ארבעה וחמשה כשרים למטאת משמיס ר"מ
בפר אפילו בני שמי שמי דהא מוסקף ארבי יוסא הגלילי והא
משמע מדעגל בן צקר לר"מ בן שנים פר בן צקר בן ג' אצל פחות
מבן ג' לא וצ"ל דאף דקאמר ר"מ במסכת פרה (ס') ארבען קאי ולא
אר' יוסי הגלילי ובתורת כהנים מתני דר' יוסי הגלילי במר מילתא
דר"מ וחכמים ורבנן דהתם לאו רבנן דפרה:

ולא ק"ו הוא ומה נדה. מריש פירקין ל"ק מידי דכפרישית התם (ד'
ב' ד"ה אגל): **שנים שיום אחד עולה להם בתחילתן אינו דין**
שיום אחד עולה להם בסופן. האי תחילתן היינו תחילת שנה וסוף
חשבון והאי סופן היינו סוף שנה ותחילת חשבון ווא"ת וזה תורכא שהיא
איפכא מנדה שאין סוף היום עולה לה בתחילתה שזה מנהג

כותים כדאיתא בריש פרק בנות כותים (מדה ד' ג. וס') דיוס שפוסקת בו סופרתו למנין ז' דלע"ג דפרין עליה אכן נמי נספריה לא קיימא
לן הוי מדפריך בפרק בנדה דנדה (ד' סט.) ורב ככותאי אמרה לשמעתיא ופ"ה תחילת היום עולה כסופה לר' יוסי בפרק כילד
זולין (פסחים ד' פא.) דאמרין מקצת היום ככולו דלא מצי למשכח טומאת התהום דזבה משום דאין סותרת למפרע ואינה מטמאה
אלא מכאן ולהבא וזה גדולה נמי לא משכחת אלא בזשופעת או ברואה שני ציון השמשות וצ"ל דהאי ק"ו דהכל רבנן ולא לרבי
יוסי מיהא אפילו רבנן קשיא דהיינו נמי דלבי חזיא מטמאה למפרע מ"מ ציון דשריא לשמש לאחר עולה מיד מדאורייתא
אי לא משום דלסור רבנן שמא תבא לידי ספק כדאמרין בפרק בנדה דנדה (ד' עב. וס') ע"כ עולה לה תחלת היום דאי לאו
הכי וספירה לה ז' ימים ואחר תהיה אחר רחמנא (ויקרא טו) וליכא ונראה דלא דמיא וזה להני דהא אימים נקיים קפיד רחמנא
והאיך יעלה סוף היום והרי אין יום זה טהור דכבר ראתה ואע"פ דזשומרת יום סוף היום עולה כמו שאפרש שאני התם דספירת
אחד לאחר נפקא לן בסוף נדה (דף עב.) מדכתיב יהיה אצל הכא אחר תהיה כתיב דדרשין שלא תהא טומאה מפסקת אצל תחלת
היום דין הוא שיעלה כסופה דכל כמה דלא ראתה הרי הוא טהור ווא"ת ואמאי דחיק לאשכוחי וזה גמורה לר' יוסי ברואה בשמי ציון השמשות
הא משכחת לה ברואה צלילות דספירת לילה לאו ספירה היא כדאיתא בפ"ב דמגילה (ד' כ. וס') וי"ל דדחיק אזהב ציממי משום דכתיב כל
ימי וזה דמהאי טעמא א"ל ר' שמעיה לר' אבהו בסוף נדה (ס') אימא ציממי תהוי וזה צלילות תהוי נדה ובפ"ק דהוריות (ד' ד.) נמי
גבי דרוקים דלמא ר' וזה לא הוי אלא ציממא ומיהו לא יתכן דאם כן הוה ליה לפרושי ולימא וזה ציממי היכי משכחת לה ועוד דכי מעני

ופירות נטיעה זו אסורים כו'. ואף על פי שאמרנו עלתה לו
שנה אם חננו זה פירות לאחר ר"ה של שנה (א) שלשית מיד
עדיין אסורין הן עולמית משום ערלה שאע"פ שר"ה תשרי
לנטיעה ט"ו בשבט ר"ה לאילן חו כצר נעשית אילן לפיכך אין שנתה

מתחדשת נלצת מיד ערלה עד ט"ו
בשבט אצל משם והללן אם יחננו
זה פירות דין רבעי עליהם לאכול
בירושלים ובט"ו לשנה הבאה יאלו
מידי רבעי פירות החנוטים זה
מכאן ואילן לכן הועילו ל' שלפני
ר"ה שממחר התירה מט"ו בשבט
ועד ר"ה: **מנא הני מילי.** ששנות
ערלה ורבעי נמשכין לאסור פירות
החנוטים קודם ט"ו בשבט לאחר
שכלו שלש שני ערלה: **ומטו זה.**
יש מטין ומכריעין בשמועה זו
לאומרה משמיה דרבי ינאי: ובשנה
הרביעית. וי"ו מוסקף על ענין ראשון
יהיה לכס ערלים אף בתוך שנה
הרביעית: **ובשנה החמישית.** תאכלו
את פרי מוסקף על ענין רבעי
דקליק מיינה: **פעמים שברביעית.**
כגון אם מיהרו פירותיו לחנוט
בדרישית לפני שבט ועדיין אסורים
משום ערלה אסורין בהנהגה עולמית:
פעמים שבהמישית כו'. כגון פירות
שחננו זה קודם שבט טעונין חלול

אצל אם אסורה חנוטתה עד לאחר ט"ו בשבט אין בהן איסור:
נימא. הא דקמתי לעיל פחות מל' יום לא עלתה לו שנה דלא כרבי
מאיר: **עגל בן שנה.** דכתיב (ויקרא ט) עגל וכבש בני שנה: **בן**
צקר. של שמיני למלואים שנאמר (ס') קח לך עגל בן צקר לחטאת:
בן שנים. שנאמר קח לך עגל בן צקר ואיל לעולה תמימים.
והכי תניא לה בתורת כהנים השוה בן צקר ואיל לעולה תמימים
אף בשנים (ט): **פר.** אפילו כתב פר בן צקר לא נקרא פר בפחות
מג' שנים: **כי קאמר ר"מ בסוף שנים.** כגון יום אחד בשנה שלשית
שהוא אף הכשר שנותיו של פר: **אצל בתחילת שנים.** כגון שנה
ראשונה של נטיעה שהיא תחילת מנין שני ערלה לא אמר: **ומה**
נדה שאין תחלת היום עולה לה כסופה. שנאמר (ס' טו) שבעת ימים
תהיה בנדחתה תהא בנדחתה כל ז' ולא תאמר מקצת יום שביעי ככולו
ותטבול ביום: **סוף היום עולה לה בתחילתה.** שאם ראתה סמוך
לשקיעת החמה עולה לה יום זה ז' ימי נדה ואינה נריכה למנות
אלא ו' והוא. וצנדה דלורייתא קאמר שאינה זקוקה לנקיים שלא
הכריעה תורה ספירת ז' נקיים אלא לזה אצל לנדה אפי' ראתה כל
ז' ופסקה עם שקיעת החמה עוצלת לערב עכשיו חמירו
בנות ישראל על עגמם להחזיקן בספק זיבות לטעון ז' נקיים בלא
דס ואין יום שפוסקת בו עולה לה למנין ז'. והרבה טעו
בשמועה זו לגמור מכאן לפסור יום שפוסקת בו למנין ז' נקיים
שהיו מפרשים סוף היום עולה לה בתחילתה דסוף יום שפוסקת
בו עולה לה ראשון לז' נקיים חו מדת בנות כותים הוא ששנינו
בהן (מדה דף ג.) יום שפוסקת בו סופרת למנין ז': **ה"ג שנים**
שיום אחד עולה להם כסופו כו'. שנים הקצוצין לכל דבר שיום
אחד עולה להן בתחלת שנה אחרונה בסוף שנים הקצוצות לדבר:

כותים כדאיתא בריש פרק בנות כותים (מדה ד' ג. וס') דיוס שפוסקת בו סופרתו למנין ז' דלע"ג דפרין עליה אכן נמי נספריה לא קיימא
לן הוי מדפריך בפרק בנדה דנדה (ד' סט.) ורב ככותאי אמרה לשמעתיא ופ"ה תחילת היום עולה כסופה לר' יוסי בפרק כילד
זולין (פסחים ד' פא.) דאמרין מקצת היום ככולו דלא מצי למשכח טומאת התהום דזבה משום דאין סותרת למפרע ואינה מטמאה
אלא מכאן ולהבא וזה גדולה נמי לא משכחת אלא בזשופעת או ברואה שני ציון השמשות וצ"ל דהאי ק"ו דהכל רבנן ולא לרבי
יוסי מיהא אפילו רבנן קשיא דהיינו נמי דלבי חזיא מטמאה למפרע מ"מ ציון דשריא לשמש לאחר עולה מיד מדאורייתא
אי לא משום דלסור רבנן שמא תבא לידי ספק כדאמרין בפרק בנדה דנדה (ד' עב. וס') ע"כ עולה לה תחלת היום דאי לאו
הכי וספירה לה ז' ימים ואחר תהיה אחר רחמנא (ויקרא טו) וליכא ונראה דלא דמיא וזה להני דהא אימים נקיים קפיד רחמנא
והאיך יעלה סוף היום והרי אין יום זה טהור דכבר ראתה ואע"פ דזשומרת יום סוף היום עולה כמו שאפרש שאני התם דספירת
אחד לאחר נפקא לן בסוף נדה (דף עב.) מדכתיב יהיה אצל הכא אחר תהיה כתיב דדרשין שלא תהא טומאה מפסקת אצל תחלת
היום דין הוא שיעלה כסופה דכל כמה דלא ראתה הרי הוא טהור ווא"ת ואמאי דחיק לאשכוחי וזה גמורה לר' יוסי ברואה בשמי ציון השמשות
הא משכחת לה ברואה צלילות דספירת לילה לאו ספירה היא כדאיתא בפ"ב דמגילה (ד' כ. וס') וי"ל דדחיק אזהב ציממי משום דכתיב כל
ימי וזה דמהאי טעמא א"ל ר' שמעיה לר' אבהו בסוף נדה (ס') אימא ציממי תהוי וזה צלילות תהוי נדה ובפ"ק דהוריות (ד' ד.) נמי
גבי דרוקים דלמא ר' וזה לא הוי אלא ציממא ומיהו לא יתכן דאם כן הוה ליה לפרושי ולימא וזה ציממי היכי משכחת לה ועוד דכי מעני